

Historisch portret
Newfoundlander
'Gentle Giant'

Foto: Heidi Müller, Wikipedia

In oude geschriften, documenten en boeken of op prenten en schilderijen is de geschiedenis van honden vastgelegd. En ook het werk dat ze doen. Meegaan op jacht, het drijven en hoeden van een kudde, het bewaken van huis en haard en het gezelschap houden van de mens. Elke maand gunt **ONZE HOND** de lezer een inkijkje in de rijke historie van een rashond.

Deze maand: de Newfoundlander.

Een bekende kynoloog als Newfoundland-bezitter: Prof. Dr. Albert Heim, promotor van Zwitserse Sennenhonden, met zijn kleindochter Helene en een Newfoundland, 1888. (Collectie: Eidgenössische Technische Hochschule, Zürich.)

NEW FOUND LAND

Het is zuiver toeval dat in het vorige nummer van ONZE HOND een historisch portret van de Labrador Retriever is gepubliceerd. De Newfoundland en de Labrador delen namelijk hun vroegste geschiedenis en wie dit artikel gaat lezen, doet er goed aan ook even die historie van de Labrador erbij te nemen.

De Newfoundland (New found land = nieuw ontdekt land) heeft zijn naam te danken aan het gelijknamige eiland in de Atlantische Oceaan, voor de oostkust van Canada. Op zoek naar een vaarroute naar Azië, via het westen, herontdekt de Engelsman John Cabot het eiland in 1497. Cabot vindt dan weliswaar sporen van mensen, maar ontmoet hen niet.

Bij het Verdrag van Utrecht, in 1713, wordt Newfoundland toegewezen aan de Britten. Na sinds 1907 een dominion te zijn geweest van het Britse rijk, is Newfoundland in 1949 toegetroten tot de federale staat Canada en wel als tiende provincie.

TWEE THEORIEËN

Voornamelijk Engelsen, Basken, Portugezen en Fransen bevissen in de achttiende eeuw de walvisrijke

wateren van Canada. Hebben zij dogachtige honden van het 'New Foundland type' meegebracht, vooral na 1780, naar Europa? Of kan het omgekeerde hebben plaatsgevonden? Zouden er bij de Britse kolonisatie van Newfoundland honden vanuit Engeland, van het type hofhond, 'slagershond' en trekhond, zijn meegenomen naar Newfoundland? Het gaat dan in beide gevallen om grote wit-zwarte honden. Als die wit-zwarte zeldzaam worden, begint de export van zwarte en bruine 'Newfoundlanders' naar Europa. Die zijn beduidend kleiner dan de wit-zwarte; het verschil in schofthoogte bedraagt zo'n 10 tot 15 cm. Zie hier twee theorieën over de oudste historie van de Newfoundland, waarbij ik kies voor de eerste variant.

Na 1907 komen er nog nauwelijks honden van Newfoundland naar Europa; de ontwikkeling van het ras vindt dan voornamelijk in Engeland, Frankrijk en Duitsland plaats. Een bijkomstigheid is dat in die periode veel andere grote, wit-zwarte en zwarte boerenhonden van dit molosser type van de ene dag op de andere gemakshalve ook Newfoundlanders worden genoemd.

BASTAARDEN

Kynologen van naam, zoals C. Keller en W. Tschudy, zijn van mening dat de Newfoundland direct afstamt van de oeroude Tibet Dog. Dr. Hans Räber, een alom gerespecteerde Zwitserse kynoloog, veegt de vloer aan met deze theorie. Want, hoe zouden honden uit de Himalaya op een eiland in de Atlantische Oceaan terecht zijn gekomen? Uitgesloten, aldus Räber en hij stelt vast dat er rond 1845 zo'n 2000 honden in St. John – de hoofdstad van Newfoundland – aanwezig zijn. Het grootste deel daarvan zijn bastaarden met een zwarte vacht en niet één is er groter dan zo'n 65 centimeter. Prof. Dr. Albert Heim – een andere Zwitserse kynoloog van naam en 'vader van de Sennenhonden' – koopt in 1894 een Newfoundland reu: 'Wodan'. In 1888 importeert hij vijf honden rechtstreeks uit Newfoundland: de reu 'Neptun' en de teven 'Tirza', 'Wanda', 'Asta' en 'Zilla'. Geen van hen is groter dan 60 centimeter. Echter, voor de toenmalige fokkers kunnen de Newfoundlanders niet groot genoeg zijn en om dat te bereiken worden Kuvasz, St. Bernardshonden, Pyrenese Berghonden en Leonbergers ingekruist. Heim is van mening dat de Newfoundland – en ook andere dogachtigen – een 'zijtak' of afsplitsing zijn van de prehistorische 'Canis Familiaris Inostranzewis'; dit op basis van schedelmetingen. Ook Poolhonden zouden tot deze groep

... of is het toch de Viking Leif Erikson, die in de tiende eeuw op Newfoundland landt en een grote, zwarte 'berenhond', Oolum genaamd, naar huis meebrengt?

Uit: Cassell's 'Illustrated Book of the Dog' (1881).

behoren en daarmee zegt Heim eigenlijk dat de Newfoundlander zich niet solo kan hebben ontwikkeld op het eiland. Met andere woorden: de honden moeten van elders zijn gekomen. Deze constatering werpt weer nieuwe vragen op, onder andere of het dan wellicht de indianen zijn geweest die, via de Aleoeten – eilanden tussen Amerika en Rusland - Tibetaanse dogachtigen naar de Canadese eilanden meebrengen?

Eén ding is zeker: de honden uit Newfoundland beginnen aan hun opmars in Europa en zijn al in het laatste kwart van de negentiende eeuw behoorlijk populair.

'A Distinguished Member of the Humane Society' alias Paul Pry. In 1837 vereeuwigd door Sir Henry Landseer. (Tate Gallery, Londen.)

MENSENREDDER

De visuele geschiedenis van de Newfoundlander begint in 1782 met een afbeelding in *Histoire Naturelle, générale et particulière, avec la description du Cabinet du Roi*, een encyclopedie, die verschijnt onder redactie van de Fransman Georges-Louis Leclerc, graaf de Buffon.

Tientallen afbeeldingen volgen, de meeste in achttiende- en negentiende-eeuwse boeken. Bijvoorbeeld de houtgravures van de Engelsman Thomas Bewick (1753-1828), die een bijna witte hond met wat zwart in de vacht en aan de kop afbeeldt. Deze hond komt direct uit Newfoundland en de tekening uit 1789 wordt algemeen gezien als een achttiende-eeuwse getrouwe weergave van de werkelijkheid.

Bewick beschrijft de Newfoundlander in zijn boek 'A General History of Quadrupeds' (1885) als ... *web footed, could swim extremely fast, dive with great ease, and bring up any thing from the bottom of the water*. Geen wonder dat dit ras carrière maakt als mensenredder; de verhalen over en de prenten van legendarische reddingen zijn legio.

In Cassell's 'Illustrated Book of the Dog' (1881) is een gekleurde gravure van een Newfoundlander, genaamd 'Leo', afgebeeld. We zien een hond die we nu, na bijna 140 jaar, in de showring kunnen tegenkomen. Ook in Hugh Dalziel's 'British Dogs' (1897) staat een afbeelding waarop de Newfoundlander direct is te herkennen. Het puntige hoofd van een eeuw geleden heeft plaatsgemaakt voor een: ... een massief hoofd, een brede schedel met licht gewelfd schedeldak en sterk ontwikkelde achterhoofdsknobbel. Wel laat deze afbeelding een hoofd zien dat wat klein is in verhouding tot het lichaam.

INDIANENVERHALEN

Pas in de tweede helft van de negentiende eeuw doet de naam Landseer zijn intrede, uitsluitend voor de wit-zwarte Newfoundlanders. Die naam dankt het ras aan de negentiende-eeuwse schilder, etser en beeldhouwer Sir Edwin Henry Landseer (1802-1873). Een kunstschilder met een grote productie; alle Newfoundlanders die hij schildert hebben een witte vacht met zwarte aftekeningen.

Het is verwarrend want in bijna alle negentiende-eeuwse teksten en bij afbeeldingen

worden beide namen – Newfoundlander en Landseer – door elkaar gebruikt. Als het om wit-zwarte honden gaat, zijn dat Landseer Newfoundlanders, waarbij Landseer dan alleen nog maar een kleuraanduiding is. In 1886, bij de oprichting van de rasvereniging in Engeland, is besloten dat er, behalve de kleur, geen verschil in ras is tussen de Newfoundlander en de Landseer.

Prof. dr. Albert Heim komt in 1928 tot de conclusie dat de zwarte (en bruine) Newfoundlanders en de wit-zwarte Landseer Newfoundlanders twee verschillende rassen zijn. Heim gaat er – ten onrechte - van uit dat de zwarte en bruine exemplaren afstammen van 'Indianenhonden' op Newfoundland, terwijl de Landseer afstamt van oude Engelse Mastiffachtige honden, die naar Newfoundland zijn gebracht en wiens nakomelingen twee eeuwen later terugkeren naar Europa.

De Duitse kynoloog Victor Goertler spreekt in 1978 van 'twee variëteiten', die niet alleen een andere kleur hebben, maar ook andere verschillen kennen. Zo is de Landseer groter dan de Newfoundlander, staat hij hoger op de benen en is meer kwadratisch gebouwd. De Newfoundlander heeft kortere benen en is meer rechthoekig gebouwd, aldus Goertler. Wat de beide types gemeen hebben, is hun passie voor water.

'WAARDIG LID'

De Newfoundlander is vereeuwigd door tientallen schilders en beeldhouwers. Een van die schilderwerken heet A Distinguished Member of the Humane Society ofwel Een waardig lid van de Reddingmaatschappij. De befaamde kunstschilder Sir Edwin Henry Landseer (1802-1873) besluit in 1837 'Paul Pry' te schilderen. Dit schilderij komt in het bezit van de Tate Gallery in Londen, waar het nu nog is te zien.

Een artikel over de Newfoundlander is echter niet compleet als 'Boatswain' niet wordt genoemd. Deze hond wordt in 1803 geboren op Newfoundland en is overleden (1808) in Engeland ten gevolge van rabiës. 'Boatswain' is overwegend zwart en heeft een witte kraag en witte voeten. Zijn eigenaar, de bekende romantische Engelse dichter en schrijver Lord Byron (1788-1824), plaatst een indrukwekkend monument voor 'Boatswain' in Newstead Abbey en schrijft

In 1808, kort voor zijn dood, wordt Lord Byron's Newfoundlander 'Boatswain' geschilderd door Clifton Thompson (1775-1828). Byron krijgt deze hond als die 15 jaar oud is. Erg veel gelijkenis met de huidige Newfoundlander is er niet; vooral de gladde vacht is opvallend. Het lijkt erop dat de oren zijn gecoupeerd. (Nottingham City Museum and Galleries.)

een treurdicht op de tombe: Epitaph for a Dog: 'Op deze plaats rust het stoffelijk overschot van iemand die schoonheid bezat zonder ijdelheid, kracht zonder brutaliteit, moed zonder overmoed en alle deugden van de mens zonder zijn gebreken'.

VLEUGJE ROESTBRUIN

De 'klassieke' vachtkleur bij de Newfoundlander is zwart, maar al heel vroeg in de tijd wordt de bruine vachtkleur vermeld. Zo beschrijft de Duitse kynoloog Richard Strebel in zijn boek 'Die Deutschen Hunde' (1904/05) niet alleen de zwarte Newfoundlander maar ook de bruine, bruin met zwarte aftekeningen, wolfskleurige, gestroomde en zwarte met een vleugje roestbruin.

In Engeland is en blijft men van mening dat er bij de Newfoundlander geen andere verschillen mogen zijn dan de kleur. De standaard van 1886 is

NEWFOUNDLANDER

Land van herkomst: Canada

Gebruik: Sled hond voor zware vrachten, waterhond, jachthond, gezelschapshond

Eerste rasstandaard: 1886

FCI-nummer: 50.

Rasstandaard: <http://www.fci.be/en/nomenclature/NEWFOUNDLAND-50.html>

Rasgoep: 2 Pinschers, Schnauzers, Molossers en Sennenhonden, Sectie 2.2

Rasvereniging: Nederlandse Newfoundlander Club 1917 en The Newf Society

Websites: www.nnfc.nl en <https://www.thenewsociety.com/>

daar helder over. De verdere historie van de Landseer – volgens de F.C.I. indeling wel een apart ras - valt buiten het kader van dit artikel.

In de recente historie gebruikt men Newfoundlanders bij de visvangst. Hij helpt mee met het aan land slepen van vissersnetten, trekt de karren met gevangen vis en kan, volgens sommige auteurs, ook geschoten waterwild apporteren. Soms haalt hij overboord gevallen spullen uit het water en wordt hij door de vissers gebruikt als koerier, van de ene boot naar de andere. Vanuit deze werkzaamheden is het zoeken naar en redden van drenkelingen ontstaan en vandaag de dag is de Newfoundlander nog steeds een 'waterwerker'. Hij is een gewaardeerde trekker van karretjes met kinderen erin en een hulp bij de rivierpolitie en kustwacht. Maar ook is hij figurant op honderden ansichtkaarten, poëzieplaatjes, kabinetfoto's, reclames, porselein serviezen, etc. Het trekken van karretjes als 'recreatie' is al oud; een foto van circa 1870 laat dat zien.

ZACHTMOEDIG

In Engeland wordt in 1886 een rasvereniging opgericht en een rasstandaard ontwikkeld. Duitsland volgt in 1893 en in Nederland gebeurt dat in 1917: de Nederlandse Newfoundlander Club. (zie kader). Een tweede rasvereniging is de Newf Society. Beide clubs besteden aandacht aan de Newfoundlander als waterwerker en beide hebben een door de Raad van Beheer goedgekeurd Verenigingsfokreglement.

Aan het einde van de negentiende en het begin van de twintigste eeuw zijn grote honden gewild bij de gegoede stand. Lang voordat de St. Bernhards en de Duitse Doggen in beeld komen doen de Newfoundlanders al van zich spreken. In 1886 worden er zelfs veertien Newfoundlanders getoond op de Nimrod tentoonstelling in Rotterdam. Niet één van hen komt uit het buitenland, vermeldt L. Seegers in zijn boek 'Hondenrassen'

'Muskwas Gody', een in 1934 geboren Nederlandse Newfoundlander, gefotografeerd in 1938 op de Kampioenschapstentoonstelling in Arnhem. (Foto: Arthur Weisz.)

(1912). Seegers kan het weten want zelf is hij de bezitter van 'Patrick', een 'Landseer Newfoundlander'.

De eerste Newfoundlanders die in het Nederlandse Honden Stamboek zijn ingeschreven (1892) zijn 'Ch. Alderman' en 'Black Princess', afkomstig uit Engeland, en geregistreerd in het NHSB als nummer 166 en 167. Deze honden zijn eigendom van mevrouw A.L. Couvee-van der Voort uit Scheveningen. 'Jolly Black' is de eerste Nederlandse Newfoundlander, die in 1892 is geboren uit 'Ch. Alderman' en 'Black Princess' (Ch. Black Prince x Roland Queen). Ook in 1892 importeert mevrouw Bakker-Kuyer 'Storm King'. Maar ook uit Duitsland wordt geïmporteerd; in 1894 verschijnen 'Ben' en 'Benine' op de tentoonstelling van Cynophilia in Amsterdam.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog worden twee Duitse Newfoundlanders – 'Moro' en 'Norman' - vanuit Duitsland geïmporteerd door mevrouw S. Roorda-ten Cate. Zij zijn de voorouders van de 'Nederlandse Newfoundlanders'. Een grote naam in de fokkerij is Johan Pieterse, een pionier in de NNFC en auteur van 'De Newfoundlander hoe hij leeft en wordt gefokt'. Pieterse komt in het bezit van 'Tom' en showt deze reu tot Nederlands Kampioen.

WELOVERWOGEN

De mij toegemeten ruimte verhindert een uitvoerige geschiedenis van de fokkerij, maar wie zich daarin wil verdiepen, heeft aan het boek 'Hondenrassen' van L. Seegers een ware *Fundgrube*.

Uit de literatuur blijkt ook dat het rasbeeld aan het begin van de twintigste eeuw zeer wisselend is. Niet alleen wat de hoogte betreft maar ook ten opzichte van het type.

De Newfoundlander is nu vooral een, vaak rustige en zachtmoedige, huishond. Maar wel een die wat te doen moet hebben!

Welke kynologische boeken en artikelen men ook leest, het karakter van de Newfoundlander wordt onveranderd beschreven als vriendelijk, beminnelijk, intelligent, goedmoedig, aanhankelijk en trouw. Dat is een pluspunt bij de aanschaf, zeker bij een hond die – letterlijk – veel ruimte vraagt.

Daarom moet aanschaf van dit ras weloverwogen gebeuren. ■